

LENİN (1870-1924)

Vladimir İlyiç Ulyanov ya da daha iyi bilinen ismiyle Lenin, Rusya'da komünizmin kurulmasını sağlayan belli başlı siyasi liderdi. Karl Marx'ın coşkulu havarisi Lenin, Marx tarafından yalnızca sözü edilmiş olan siyasaı hayata geçirdi. Lenin tarzı komünizmin dünyanın birçok bölgesine hızla yayılması nedeniyle, Lenin'in tarihin en etkili kişilerinden biri olduğu kabul edilmelidir.

Lenin 1870'te Rusya'da, bugün O'nun onuruna Ulyanovsk adını almış olan Simbirsk kasabasında doğdu. Babası devlete sadık bir memurdu, ama ağabeyi Alexander çarı öldürmek amacıyla düzenlenen bir komploya karıştığı için idam edilen genç bir radikaldi. Yirmi üç yaşlarına geldiğinde Lenin'in kendisi de ateşli bir Marksist oldu. 1895 aralığında devrimci faaliyetleri nedeniyle çarlık hükümeti tarafından tutuklandı, hapiste geçirdiği on dört aydan sonra Sibirya'ya sürgün edildi.

Sibirya'da geçirdiği, kendisi için pek de zevksiz olduğu söylenemeyecek üç yıl içinde bir devrimci yoldaşıyla evlendi ve "Rusya'da kapitalizmin gelişimi" isimli bir kitap yazdı. Sürgün cezası Şubat 1900'de sona erdi ve birkaç ay sonra batı Avrupa'ya gitti. Ardından gelen on yedi yılı burada, devrimci faaliyetlerini sürdürerek geçirdi. Üyesi olduğu Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi iki cepheye bölündüğünde büyük cephenin, yani Bolşeviklerin lideri oldu.

I. Dünya savaşı Lenin'in karşısına büyük bir fırsat çıkardı. Savaş Rusya için askeri ve ekonomik bir felaketti ve çarlık yönetiminden duyulan memnuniyetsizliği büyük ölçüde arttırmıştı. Çarlık hükümeti 1917 Mayısında devrildi ve bir süre, Rusya demokratik bir rejimle yönetilecek gibi göründü. Lenin, çarın devrildiğini öğrenir öğrenmez Rusya'ya döndü. Vardığında, bir ön hükümet kurulmuş olmalarına rağmen demokratik partilerin büyük bir güçleri olmadığı; disiplinli Komünist partinin, az sayıda üyesine rağmen, denetimi ele geçirmesi için ortada mükemmel bir fırsat olduğunu sezdi. Dolayısıyla, Bolşevikleri kurulmuş hükümeti hemen devirerek yerine komünist bir hükümet kurmak için derhal çalışmaya başlamaya teşvik etti. Temmuz ayındaki girişim başarısızdı ve Lenin saklanmak zorunda kaldı. Kasım 1917'deki ikinci girişim ise başarıya ulaştı ve Lenin devletin yeni başı oldu.

Bir devlet başkam olarak Lenin acımasız ama, anlık çözümler bulma konusunda yetenekli bir kişiydi. Önce sosyalist ekonomiye hiç ödünsüz ve hızlı bir geçiş için koşulları zorladı. Bu gerçekleşmeyince de kendisine ters düşme pahasına, bir karma ekonomik sistem kuracak kadar esnek davranabildi. Bu sistem Sovyet Rusya'da birkaç yıl uygulanacaktı.

Mayıs 1922'de Lenin ciddi bir inme geçirdi ve 1924 yılında ölünceye kadar neredeyse hiç hareket edemedi, öldükten sonra naaşı tahnit edilerek Moskova'daki Kızıl Meydan'da mozoleye yerleştirildi.

Lenin'in esas önemi, Rusya'da Bolşevikleri iktidara taşıyan bir eylem adamı olmasında ve bu eylemiyle dünya üzerindeki ilk komünist devletin kurulmasını sağlamasındadır. Kari Marx'ın kuramlarını ele alıp hayata geçiren ilk kişidir. Ayak basılabilecek bu ilk sağlam zeminin kurulması tarihin dönüm noktalarından biridir. 1917'den 1979'a kadar komünist güç dünya üzerinde sürekli bir yayılma gösterdi ve bir süre dünya nüfusunun hemen hemen üçte biri komünist yönetim altında yaşadı.

Esas öneminin etkin bir siyasi lider olmasından kaynaklanmasıyla birlikte, Lenin, verdiği eserlerle de hatırı sayılır bir etki oluşturdu. Lenin'in fikirleri özde Marx'ın fikirleriyle çelişmemesine karşın, bu fikirlerin üzerinde durduğu hususlar Marx'ın önem verdiği noktalardan farklıdır. Lenin devrim taktikleri üzerine önemle eğilir ve kendisini bu konuda uzman sayardı. Şiddete gereksinim olduğunu devamlı vurgulardı: "Tarihte hiçbir sınıf savaşı şiddetten başka bir yöntemle çözümlenememiştir" ifadesi Lenin'in tipik söylemlerinden biridir. Marx ise proleterya diktatörlüğünü ara sıra vurgulardı. Lenin bu konuyu neredeyse bir takıntı haline getirmişti, örneğin; "Proleterya diktatörlüğü zor kullanarak kurulan bir iktidardan başka bir şey değildir ve ne yasalarla ne de kurullarla kısıtlanamaz".

Lenin'in siyasal görüşleri ne derece önemlidir? Bu kitabın ilk baskısında şunları yazmıştım:

Sovyet devletinin ayırt edici özelliği, izlediği ekonomi politikası olmaktan çok (başka ülkelerde de sosyalist hükümetler vardır) erki sonuna kadar elde tutmak için kullandığı tekniktir. Lenin'den bu yana, dünya üzerinde hiçbir komünist devlet, kendisine sağlam bir yer edindikten sonra devrilmemiştir. Komünist yönetimler, ülke içindeki bütün kurumlar -basın, bankalar, kilise, sendikalar vb.- sıkı denetim altında tutarak, içten gelecek herhangi bir karşı hareket olasılığını ortadan kaldırmış gibi görünmektedirler. Zırhlarında bir zayıf nokta olabilir ama, varsa bile bu noktayı henüz kimse bulamamıştır.

Bu paragraf, yazılmış olduğu 1977 yılında kulağa mantıklı gelmiş olabilir; ama geçtiğimiz birkaç yılda yaşananlar tamamen yanıldığımızı göstermiştir. Leninist rejimler, sarsılmaz olmaktan çok uzak bir şekilde sağa sola yalpa yapmaktadır. Lenin, çalışma kampları ve propagandayı birleştirerek yüzyıllar boyu sürecek bir devlet sistemi kurmuş olduğunu umut etmiş, karşıtları ise bu beklentinin korkusunu duymuşlardır. Ama yanılmıştı ve bu nedenle tarihsel önemi korktuğumdan çok daha azdır.

Ancak, bir kuramcı olarak önemi fazlaca büyütülmüş olsa bile (ekonomi konusundaki fikirleri neredeyse tamamıyla Marx'tan alınmıştır); Lenin bir eylem adamı olarak önem taşır -

gücü ele geçirip ülkesinin değişimi için kullanan, teoriyi pratiğe dönüştürebilen bir siyasi liderdir. Fakat tarihteki yerini belirlemeye çalışırken, öncelikle eylemlerinin önemini kendisinden sonra işbaşına geçen Josef Stalin'inkilerle karşılaştırmalıyız.

Ne de olsa Lenin yalnızca beş yıl iktidarda kalmıştı. Bu beş yıl içinde de, Rus aristokrasinin gücünü tamamıyla yok etmiş ve ülkeyi sosyalizm yolunun başına çıkarmıştır. Ama Sovyet çiftçilerini kolektivizme zorlayan Lenin değil Stalin'di; Sovyetler birliğindeki özel girişim faaliyetlerini neredeyse tamamen ortadan kaldıran Lenin değil Stalin'di ve Sovyet komünizminin dünya üzerinde hemen her ülkeyi tehdit eden eylemler yapan bir küresel güce dönüşümü, Lenin'in değil Stalin'in döneminde sağlanmıştı.

Lenin iktidarda olduğu birkaç yıl boyunca, birkaç milyon insanın ölümüne sebep oldu; komünist programa karşı çıkışların bastırılmasını sağlamak için çalışma kampları kurdu. Ancak, "Gulag takımadaları" olarak adlandırılan bu çalışma kamplarının tam faaliyet gösterdikleri dönem Stalin dönemiydi ve siyasi tasfiye hareketlerinin önemli bir bölümü de Stalin'in iktidarı sırasında gerçekleşti.

Her şeye rağmen; Stalin'den önce gelmiş ve O'nun yolunu açmış olduğuna göre, Lenin'in daha önemli olduğunu mu söylemeliyiz? Bu durumla bire bir karşılaştırılabilecek bir tarihsel olgu belki de Makedonya kralı II. Filip ve oğlu Büyük İskender arasındaki ilişkidir. Filip, askeri ve yönetsel yetenekleriyle İskender'e yol açan ve fırsat sağlayan parlak bir liderdi. Ancak İskender kendisine sağlanan fırsatla o kadar çok şey başardı ki, -yaptıkları hem beklentilerin, hem de bir başka insanın aynı koşullarda yapabilecek olduklarının çok ötesindeydi- olan bitenin büyük kısmının İskender'in eseri olduğunu kabul etmeyi uygun gördüm. Benzer akıl yürütmeyle, Stalin'in Lenin'den daha etkili olduğu sonucuna varıyorum.

Lenin, Stalin -ya da eserleri komünist hareketin kuramsal temellerini ve itici gücünü oluşturan Marx- kadar önemli olmasa bile, yine de önemli bir kişiliktir. Sadece Stalin'in SSGB'nde işini kolaylaştırmakla kalmadı; eserleri, siyasası ve oluşturduğu örnek, başka birçok ülkedeki komünist hareketler üzerinde derin etki yaptı.

Bazen Sovyetler Birliği'ndeki can kayıplarının Leninist sistemden değil de Stalin'in aşın derecede zalim ve acımasız olmasından kaynaklandığı öne sürülür. Bu düşünce bana yanlış geliyor. Öncelikle, SSCB'nde Stalin iktidara gelmeden önce, Lenin döneminde milyonlarca insan öldürülmüştü. Dahası, başka komünist ülkelerde de aynı vahşi ve yıkıcı davranış biçimini benimsemiş liderler hüküm sürmüştür. Buna verilebilecek belli başlı örneklerden biri, Kamboçya'yı 1975-1979 yılları arasında yöneten Pol Pot'tur. Kısa sayılabilecek bu süre içinde yaklaşık iki milyon Kamboçyalı öldü-oran olarak bu rakam, Stalin'in yirmi beş yıllık iktidarı döneminde öldürülmüş olan insanlara göre nüfusun daha büyük bir yüzdesine karşı

gelmektedir. Lenin'in kurmuş olduğu sistem her zaman bu tür kısımlara sebep olmuyorsa da, böyle aşırı davranışların benimsenmesini nispeten kolaylaştırıyor gibi görünmektedir. Lenin tüm hayatını insanların ezilmesine son vermeye çalışarak geçirmiş olsa bile, eylemlerinin net sonucu dünyanın büyük bölümünde bireysel özgürlüklere son verilmesi olarak ortaya çıktı.

Marksist-Leninist hareketin (bu kitabın ilk baskısını hazırlarken korktuğum gibi) yüzyıllar boyu sürmeyeceği artık anlaşıldığına göre, Lenin'i ilk yirmi arasına almak da uygun görünmemektedir. Ancak yüz kişinin içinde yer alması hâlâ akla yakın gelmektedir. Rusya'da değişim yaratan etkisi O'nu, Büyük Pedro'ya eşdeğer önemde addetmek için yeterlidir ve Lenin'in Stalin'den alt sıralarda olsa bile Pedro'ya göre üst sıralarda yer alması gerektiği de açıktır.

Kaynak: Michael H. Hart, Dünya Tarihine Yön Veren En Etkin 100, Neden Kitap Yayıncılık, İstanbul, 2008, s.390-395.